

Ключевые слова: автоматизированная система документооборота суда, судебная власть, принципы, организация работы суда, судопроизводство.

Demyanenko I. V. Role of the Automated System of Document Flow of Court in Ensuring Realization of the Principles of Judicial Power

Subject of the scientific article are questions of functioning of the automated system of document flow of court. The purpose of scientific research is clarification of value of the automated system of document flow of court for ensuring realization of the principles of judicial authority, identification of the problems lying in this sphere, and providing offers on their elimination. Relevance of research on this subject is defined, on the one hand, by activation of introduction of information technologies in activity of judicial power, and on another – by insufficient readiness of the specified questions in jurisprudence, and also considerable number of the problems arising in this regard in practice. When carrying out research modern methods of the theory of knowledge were used in a complex, in particular: dialectic, dogmatic, comparative and legal, system and structural, synthesis and analysis methods, etc., which provided reliability of the received results.

During research the role of the automated system of document flow of court in realization of the principles of individual and joint trial, availability, transparency of judicial power, and also ensuring its legitimacy is defined. It is established that due to work of the specified system more effective, transparent and open activity of legal agencies is provided, preconditions of corruption is eliminated.

As a result of research three groups of guarantees of ensuring appropriate functioning of the automated system of document flow of court to which technical, organizational and legal guarantees belong are revealed. The conclusion is made that its introduction is an important guarantee of realization of the principles of judicial power. Need of further improvement of material and legal base of functioning of the automated system of document flow of court is emphasized.

Keywords: automated system of document flow of court, judicial power, principles, organization of work of court, legal proceedings.

УДК 340.12

Г. В. Коваленко

**ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА КОНЦЕПЦІЯ «ІМПЕРІЇ ПРАВА»
РОНАЛДА ДВОРКІНА**

Розглянуто основні положення концепції інтерпретивізму Р. Дворкіна як «третього шляху» між правовим позитивізмом та філософією природного права.

Ключові слова: правовий позитивізм, природне право, інтерпретивізм, право як чесність.

© Коваленко Г. В., 2013

Входження України в глобальний соціально-політичний та економічний процес потребує вивчення сучасних філософських підходів до вирішення фундаментальних правових питань. Один із таких підходів запропонований американським ученим Роналдом Дворкіном у книзі «Імперія права» (1986), що продовжила подальшу розробку проблематики його першої книги «Серйозний погляд на права» (1978) [1]. В «Імперії права» [2] сформульовано концепцію так званого інтерпретивізму і запропоновано враховувати не тільки власне юридичні, але й моральні та політичні аргументи, якими керуються судді у вирішенні важких справ, що має подолати одинічності та недоліки правового позитивізму і юснатуралізму.

Як зазначається у Вікіпедії [3], інтерпретивізм Р. Дворкіна має європейський континентальний аналог в юридичній герменевтиці, представленій такими авторами, як Х. Коїнг (Helmut Coing) та Е. Бетті (Emilio Betti). В ширшому сенсі європейськими попередниками сучасного юридичного інтерпретивізму є Й. Есер (Josef Esser), Т. Фівер (Theodor Viehweg), Х. Перельман (Chaim Perelman), В. Фікентшер (Wolfgang Fikentscher), А. К. Невеш (Antonio Castanheira Neves), Ф. Мюлер (Friedrich Müller), А. Аарньо (Aulis Aarnio) та Р. Алексі (Robert Alexy).

Зважаючи на те, що в українській філософії та загальній теорії права і держави питання праворозуміння та герменевтики залишаються дискусійними й на сьогоднішній день, видається актуальним звернення до концепції Р. Дворкіна, викладеної у даній книзі.

Невдовзі після виходу «Імперія права» отримала низку престижних нагород від професійних організацій США: Срібний Молоточок від Американської Асоціації юристів (the Silver Gavel Award of the American Bar Association), Премію Перуки (Coif Award) від цієї ж асоціації за кращу книгу з права за трирічний період та Приз Еймса (the Ames Prize) Гарвардської юридичної школи за кращу книгу з права за п'ятирічний період.

Ця книга Р. Дворкіна перекладена на французьку (L'Empire du droit. P. : PUF, 1994), італійську (L'impero del diritto. Milano : Il Saggiatore, 1994), на японську: 小林公訳『法の帝国』(未來社, 1995年) (Токуо, 1995); на китайську: (法律帝國) 外國法律文庫) 李常青譯, 中國大百科全書出版社 1996 年1月初版 (Шанхай, 1996), сербську (Царство права. Белград : ИП Филип Вишњић, 2003) мови.

На жаль, окрім одного, хоча й важливого, фрагмента [4], ще немає її повних перекладів на українську або російську мови. Попри те, що про її існування часто згадують дослідники з пострадянських країн, складається враження, що мало хто з них читав «Імперію права». Інакше як пояснити той факт, що англійську назву «*Law's Empire*» перекладають на російську як «*Верховенство права*?» [5]. Протилежний переклад дасть нам вираз «*Supremacy of*

Law», який часто зустрічається в англomовній літературі, але ніяк не синонімічний назві цієї книги. Між тим, Р. Дворкін чітко пише про те, як слід розуміти його метафору «імперія», – це певний соціально визнаний простір, в якому є свої столиці, свої князі та пророки: «Суди є столицями імперії права, і судді – її князі, але не її провидці і пророки. Останні ролі належать філософам, якщо вони забажають розробити ... більш чисту форму права в межах і за межами того права, яке ми маємо» [2, р. 407]. Разом із тим, цю метафору не слід розуміти надто буквально: «імперія права визначена позицією (*attitude*), а не територією, або владою, або процесом. Це інтерпретуюча, саморефлексивна позиція, адресована політиці в сенсі послання (*in the broadcast sense*)» [2, р. 413].

В Україні концепцію, викладену в «Імперії права», систематично ще не розглядали. Її важливий аспект, пов'язаний з інтерпретацією судами важких випадків (*hard cases*), був проаналізований В. Д. Титовим [6; 7]. Інші аспекти цієї концепції – морально-політичний статус справедливості та ліберального розуміння рівності – досліджували російські політологи О. Б. Ігнаткін [8] і Г. Ю. Канарш [9], а в ширшому контексті «панування права» – юрист В. М. Діанов [10]. Власне, цими працями і вичерпується доробок учених із пострадянських країн в осмислення «Імперії права».

Хоча погляди Р. Дворкіна цікаві і для юристів романо-германської правової сім'ї, слід зауважити, що ця його книга була адресована перш за все американським і британським юристам, бо її фактичною базою і предметом подальших теоретичних узагальнень є рішення судів загального права. Тому цілком зрозуміло, що абсолютна більшість поглядів і дискусій, присвячених «Імперії права», міститься в англomовній літературі. Їх дуже велика кількість, і в даній статті слід зазначити лише найбільш репрезентативні праці Дж. Фінніса (John Finnis) [11], А. К. Хатчінсона (Allan C. Hutchinson) [12], В. Луїдзі (Vincent L. Luizzi) [13]; В. Конкліна (William E. Conklin) [14]; К. Хімі (Kenneth Einar Himma) [15]; Дж. Летсаса (George Letsas) [16]. Крім того, в Оксфорді у 2008 р. вийшла збірка «Вивчаючи Імперію права. Юриспруденція Роналда Дворкіна» за редакцією С. Гершовіца [17], що містить статті С. Брейєра (Stephen Breyer), К. Айсгрубера (Christopher L. Eisgruber), Дж. Флемінга (James E. Fleming), Ребеки Браун (Rebecca L. Brown), С. Харлі (S. L. Hurley), С. Гершовіца (Scott Hershovitz), Д. Сміта (Dale Smith), Дж. Волдрона (Jeremy Waldron), С. Перрі (Stephen Perry), Дж. Гарднера (John Gardner) та М. Грінберга (Mark Greenberg), присвячені різноманітним аспектам концепції, викладеної Р. Дворкіним у цій книзі.

Метою даної статті є аналіз філософсько-правового змісту праці Р. Дворкіна «Імперія права».

Характеризуючи задум своєї книги, Р. Дворкін писав: «Вона стосується того, як судді виносять рішення у справах. Вона стосується

головним чином людей настільки нещасливих, або сутяжних, або злих, або святих, щоб опинитися в суді. Лернед Хенд, який був одним із найкращих і відомих суддів Америки, сказав, що він боявся судового процесу більше, ніж смерті або податків. Кримінальні справи є найбільш лячними з усіх, і вони одночасно є найбільш привабливими для публіки. Але цивільні позови, в яких одна людина шукає компенсації або захисту від іншої через певну минулу або загрожуючи [у майбутньому] шкоду, іноді більш повчальні, ніж більшість найгучніших кримінальних процесів. Різниця між гідністю та падінням може полягати в єдиному аргументі, який, можливо, не вразить іншого суддю, або навіть того ж самого суддю в інший день. Люди часто мають шанс виграти або програти більше від схвального кивка якогось судді, ніж вони могли б відповідно до будь-якого загального акта конгресу або парламенту» [2, р. 1].

Згідно з Р. Дворкіним, право є інтерпретуючим поняттям (interpretive concept [2, р. 87]), яке дозволяє нам орієнтуватися в разі незгоди суддів у важких справах (hard cases). Р. Дворкін присвячує свою книгу розгляду теоретичних розбіжностей у праві, чому ми маємо «вірити тому, що кажуть наші судді», і «приймати думки суддів саме такими, якими вони викладені у важких справах» [2, р. 90]. Він вважає незадовільним погляд на право як на простий факт (plain fact), згідно з яким завжди існує чинний закон, здатний раціонально вирішити будь-яку проблему (версія непрофесіонала), або погляд, що чинний закон має мовчати відносно деяких проблем, натомість суддя через свою дискреційну владу створює нове право (професійна академічна версія) [2, р. 111]. Обидві версії не влаштовують Р. Дворкіна.

Він пропонує ідею «права як порядності» (law as integrity), згідно з якою судді створюють раціонально і морально виважену мережу юридичних принципів, що і є основою права. Зазначимо, що розуміння Р. Дворкіним права як *integrity* відрізняється від концепції «інтегральної» або «інтегративної юриспруденції», запропонованої у 1950-х рр. Дж. Холлом (Jerome Hall, 1901–1992) як поєднання моральних і правових цінностей [18]. Незалежно від нього Г. Берман (Harold J. Berman, 1918–2007) у 1960–70-х рр. під інтегративністю мав на увазі поєднання в єдиній теорії підходів юридичного позитивізму, природного права та історичної школи [19]. На пострадянському просторі до цієї тенденції приєднуються деякі російські дослідники, наприклад В. Г. Графський [20; 21] та Н. В. Євдєєва [22]. Дворкін же має на увазі суто американське розуміння терміна «*integrity*» як моральної чесноти – «щирості», «порядності», «чесності», – на відміну від притаманного математикам і філософам-онтологам розуміння *integrity* як «цілісності» [23]. Саме останнє розуміння запропонував П. Тарашук, коли переклав вираз «law as integrity» як «цілість права» замість «порядність права», «щирість права» чи «чесність права» [4].

Вчений пропонує метафоричний образ ідеального Судді-Геркулеса, який нібито знає всі принципи і цілепокладання, необхідні для оптимального рішення, і одночасно розбирається в усіх хитросплетіннях чинних законів. Таким чином, Геркулес є суддею з надлюдськими інтелектуальними здібностями, гуманністю і терпінням. Р. Дворкін пише: «Актуальне, сучасне право для Геркулеса складається з принципів, що забезпечують найкраще обґрунтування (justification), доступне для доктрин і засобів права. Його бог – судовий принцип порядності, який наказує, щоб він бачив, наскільки можливо, право як послідовне і структуроване ціле» [2, р. 401].

Особливо Р. Дворкіна цікавить, як судді вирішують, яким є право у важких справах. Показуючи, що судді повинні *інтерпретувати*, а не просто механічно *застосовувати* колишні судові рішення (прецеденти), він розробляє загальну теорію інтерпретації, яка, зокрема, здатна пояснити, чому одна суддівська інтерпретація ліпша за інші. Філософ права наполягає на тому, що для кожної важкої справи є лише одне правильне рішення, яке відповідає зобов'язанням суспільства поводитися з його членами у послідовний та принциповий спосіб.

Коли ми використовуємо термін «інтерпретація», слід перш за все розібратися, що саме ми маємо на увазі. «Якщо спільнота взагалі використовує інтерпретуючі поняття, поняття самої інтерпретації буде одним із них: теорія інтерпретації – інтерпретація практики вищого порядку використання інтерпретуючих понять (a theory of interpretation is an interpretation of the higher-order practice of using interpretive concepts)» [2, р. 49]. Щоб уникнути непорозумінь і суперечок, які спостерігаються серед літературознавців, філософів та представників інших соціальних наук, Р. Дворкін пропонує свій підхід до визначення інтерпретації: «Якщо право є інтерпретуючим поняттям, будь-яка варта уваги юриспруденція мусить бути основою на деякому уявленні про те, що таке інтерпретація, і аналіз інтерпретації, який я здійснюю і захищаю в цьому розділі, є основою для всієї решти книги» [2, р. 50].

Р. Дворкін виходить з того факту, що інтерпретація у сфері права є тільки однією з різноманітних форм інтерпретації. Люди інтерпретують у багатьох різних контекстах, які можуть сильно відрізнятися між собою. Найбільш поширений випадок інтерпретації знайомий нам із звичайної розмови (conversational interpretation). Ми інтерпретуємо звуки або знаки, які робить інша людина, щоб зрозуміти, що вона сказала. Це повсякденний контекст. Так звана наукова інтерпретація (scientific interpretation) здійснюється в іншому контексті: ми говоримо, що вчений спочатку збирає дані і потім інтерпретує їх. Художня інтерпретація (artistic interpretation) дає ще одну форму: критики інтерпретують вірші, п'єси та картини, щоб висловити певні погляди на їх значення. Форма інтерпретації, властива праву, схожа на художню

інтерпретацію: обидві мають на меті інтерпретувати дещо, створене людьми, як сутність, одночасно відмінну від них, тобто не те, що саме люди говорять, як у розмовній інтерпретації, і не події, незалежні від людей, як у науковій інтерпретації. Ця подібність дозволяє розглядати правничу інтерпретацію як творчу (creative interpretation).

На думку Р. Дворкіна, розмовна інтерпретація є скоріше цілеспрямованою, а не причинною, як наукова інтерпретація, бо не пояснює окремі звуки мови, а приписує їм значення у світлі тих мотивів, цілей і проблем, які передбачає у суб'єкта мовлення. На підставі цих припущень здійснюються висновки щодо його «наміру» (intention). Так само і правнича інтерпретація є принципово цілеспрямованою, але її відмінність від звичайної розмовної інтерпретації полягає в її творчому елементі. Сама ж творча інтерпретація є не розмовною, а *конструктивною*, тому що передбачає свідомий вибір інтерпретатора. «Вибір кожного інтерпретатора мусить відобразити його думку, яка інтерпретація пропонує більше цінності для практики» [2, р. 52].

Він виходить із того, що кожен суддя може і мусить долучитися до загального правового дискурсу, орієнтуючись у конкретній справі на ідеальне рішення, яке зробив би Геркулес. За такого підходу суддям надаються широкі можливості у справі збереження щільності правового простору та поєднання правової практики і теорії. Р. Дворкін порівнює діяльність суддів у правовій системі з групою письменників, кожен з яких пише свій розділ у єдиному романі. Так само, як кожен автор мусив би пристосуватися до сюжету і творчої манери його попередників, суддя має улагоджувати рішення у своїй справі з думками своїх попередників у розвитку права. Р. Дворкін пише: «Судовий принцип чесності навчає суддів ідентичного з іншими розуміння юридичних прав і обов'язків, наскільки це можливо за умови, що всі ці розуміння створені єдиним автором – спільнотою, що уособлює прояви послідовної концепції справедливості й чесності» (a coherent conception of justice and fairness [2, р. 225]). Метафору такого колективного письменника Р. Дворкін використовує і для характеристики сучасної юридичної практики як «політичного нарративу, що розгортається» (an unfolding political narrative) [2, р. 225]. Мається на увазі та обставина, що «судді мають вирішувати, чим є право, інтерпретуючи практику інших суддів, які вирішують, що є правом» [2, р. 410].

Слід зауважити, що на відміну від європейської континентальної традиції, до якої належить і Україна, судді загального права вже першої інстанції в англо-американській правовій системі мають право здійснювати інтерпретацію конституції, законів і прецедентів. Тому їх діяльність набуває політичного забарвлення, оскільки в процесі інтерпретації вони, а не тільки законодавчий орган, мають можливість створювати своїми рішеннями нове право.

Проте В. Луїдзі [13] звертає увагу на те, що в «Імперії права» Р. Дворкіна, незважаючи на реверанс у бік філософів, незрозуміло, яким чином їхні думки будуть впливати на рішення суддів.

Висновки: «Третій шлях» інтерпретивізму Р. Дворкіна передбачає наступні вимоги:

1) право не є простою сукупністю даних, конвенцій чи фізичних фактів. Воно є тим, що юристи прагнуть конструювати або отримати в їхній практиці. В цьому полягає перша відмінність між інтерпретивізмом та юридичним позитивізмом. Водночас відмова від тези, що право є множиною *даних* сутностей, відрізняє інтерпретивізм від природного права;

2) при всіх відмінностях між правом і мораллю між ними немає жорсткої межі. Це суперечить головній вимозі юридичного позитивізму;

3) право не іманентне природі і не робить юридичні цінності та принципи незалежно існуючими за межами юридичної практики. Це суперечить головній вимозі теорії природного права.

Таким чином, Р. Дворкін намагається створити своєрідну теорію морального виправдання, що має об'єднати особистісну етику суддів, юридичне обґрунтування та політичну легітимацію. Завдяки цьому «Імперія права» Р. Дворкіна надала імпульс для нових досліджень у сучасній філософії права і, зокрема, в юридичній теорії інтерпретації (юридичній герменевтиці).

Список використаних джерел: 1. Dworkin R. Taking Rights Seriously / R. Dworkin. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1977. – XV, 293 p. 2. Dworkin R. Law's Empire / R. Dworkin. – Cambridge, Massachusetts / London, England : The Belknap Press of Harvard university Press, 1986. – XIV, 471 p. 3. Interpretivism (legal) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://en.wikipedia.org/wiki/Interpretivism_\(legal\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Interpretivism_(legal)). – This page was last modified on 6 January 2011 at 15:13. 4. Дворкін Р. Цілість права / Р. Дворкін // Філософія права / за ред. Дж. Фейнберга та Дж. Коулмена. – К. : Основи, 2007. – С. 183–205. 5. Дворкін, Рональд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Дворкин,_Рональд. – Последнее изм. этой страницы: 22 февр. 2011 г. 6. Титов В. Д. Роналд Дворкін про інтерпретацію нечітких висловлень у праві / В. Д. Титов // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 1 (32). – С. 84–92. 7. Титов В. Д. Юридическа логика в США / В. Д. Титов. – Харьков : Ксилон, 2007. – С. 153–162. 8. Игнаткин О. Б. Проблема «либерального равенства» в концепции Рональда Дворкина : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.01 / Игнаткин Олег Борисович. – М., 2005. – 178 с. 9. Канарш Г. Ю. Справедливость как морально-политическая категория : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.01 / Карнаш Григорий Юрьевич. – М., 2005. – 177 с. 10. Дианов В. Н. Концепция «господства права» в современной англо-американской юридической мысли : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Дианов Виталий Николаевич. – М., 2008. – 208 с. 11. Finnis J. On Reason and Authority in Law's Empire / John Finnis // Law and Philosophy. – 1987. – No. 6. – P. 357–380. 12. Hutchinson A. C. Indiana Dworkin and Law's Empire / Allan. C. Hutchinson // The Yale Law Journal. –

Vol. 96. – 1987. – P. 637–664. **13.** Luizzi V. Law's Empire : [Review] [Електронний ресурс] / Vincent L. Luizzi // Vera Lex. – Vol. XII, No. 1. – 1992. – P. 33–34. – Режим доступу: <https://digital.library.txstate.edu/bitstream/handle/10877/2766/fulltext.pdf?sequence=1>. – Назва з екрана. **14.** Conklin W. E. Law, Semiotics of Grundnorm, Law's Empire, Taking Rights Seriously, Doing What Comes Naturally [Електронний ресурс] / William. E. Conklin. – Режим доступу: <http://psychology.jrank.org/pages/2071/law-semiotics.html> **15.** Himma K. E. Trouble in Law's Empire: Rethinking Dworkin's Third Theory of Law / Kenneth Einar Himma // Oxford Journal of Legal Studies. – Vol. 23, Is. 3. – 2003. – P. 345–377. **16.** Letsas G. Monism, Interpretivism, and Law's Aim [Електронний ресурс] / George Letsas // Law and Philosophy / ed. by Michael Freeman and Ross Harrison. – Режим доступу: <http://www.oxfordscholarship.com/oso/public/content/law/9780199237159/acprof-9780199237159-chapter-3.html>. **17.** Exploring Law's Empire : The Jurisprudence of Ronald Dworkin [Електронний ресурс] / ed. by Scott Hershovitz. – Режим доступу: <http://www.oxfordscholarship.com/oso/public/content/law/9780199546145/toc.html>. **18.** Пяткина С. А. «Интегративная юриспруденция» Джерома Холла / С. А. Пяткина // Правоведение. – 1966. – № 3. – С. 104–110. **19.** Фомичева М. В. Концепция правового обоснования в «интегративной юриспруденции» Гарольда Бермана / М. В. Фомичёва // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 2009. – № 2. – С. 52–56. **20.** Графский В. Г. Интегральная (синтезированная) юриспруденция: актуальный и все еще незавершенный проект / В. Г. Графский // Правоведение. – 2000. – № 3. – С. 49–64. **21.** Графский В. Г. Интегративная юриспруденция в условиях плюрализма подходов к изучению права / В. Г. Графский // Проблемы понимания права : сб. науч. ст. – Вып. 3. Право России: новые подходы. – Саратов : Научная книга, 2007. – С. 8–18. **22.** Евдеева Н. В. Интегративные теории правопонимания в современной России : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Евдеева Наталия Владимировна. – Н. Новгород, 2005. – 187 с. **23.** Integrity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Integrity>. – This page was last modified on 5 March 2011 at 17:13.

Надійшла до редколегії 08.07.2013

Коваленко А. В. Философско-правовая концепция «Империи права» Рональда Дворкина

Рассмотрены основные положения концепции интерпретивизма Р. Дворкина как «третьего пути» между правовым позитивизмом и философией естественного права.

Ключевые слова: правовой позитивизм, естественное право, интерпретивизм, право как честность.

Kovalenko H. V. Legal-Philosophical Conception of Ronald Dworkin's «Law's Empire»

The entrance of Ukraine into the global socio-political and economic process requires an examination of contemporary philosophical approaches to fundamental

legal issues. One of those approaches proposed by the American scholar Ronald Dworkin in his book «Law's empire».

The purpose of this paper is to analyze the philosophical and legal content of R. Dworkin's «Law's empire». In Ukraine, the conception outlined in the «Law's empire», was not systematically considered.

Given the fact that the Ukrainian philosophy and general theory of law and state issues and questions of legal hermeneutics remains debatable today, it seems important to analyze R. Dworkin's conception set out in this book.

Conclusions: The «Third Way» R. Dworkin's interpretivism includes following requirements:

(1) The law is not just a collection of data, the conventions or physical facts. It is what lawyers are seeking to construct or get in their practice. This is the first difference between interpretivism and legal positivism. However, rejection of the thesis that law is a set of data entities interpretivism distinguished from natural law.

(2) For all the differences between law and morality, there are no hard lines among them. This contradicts the main requirement of legal positivism.

(3) The law is not immanent to the nature, and legal values and principles do not exist independently outside of legal practice. This contradicts the main requirement of natural law theory.

Thus, R. Dworkin is trying to create a kind of theory of moral justification, which should combine the personal ethics of judges, legal studies and political legitimacy. Because of this, «Law's empire» has provided impetus for new research in contemporary philosophy of law, particularly in the area of legal theory of interpretation (legal hermeneutics).

Keywords: legal positivism, natural law, interpretivism, law as integrity.

УДК 323.1

О. В. Конопелько

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕОЛОГІЇ В УКРАЇНІ

Охарактеризовано світоглядні риси українського народу як самобутнього-го політико-національного утворення. Систематизовано негативні фактори, що гальмують процес формування загальнонаціональної ідеології в Україні, зокрема акцентовано увагу на духовно-ідеологічній кризі, наявності ідеологічних суперечностей між сходом і заходом України, нерозвиненості інституту багатопартійності, поширенні практики маніпулювання суспільною свідомістю. Зроблено висновок, що формування демократичної держави в Україні вимагає створення цілісної концепції державної ідеології України на основі науково обґрунтованої об'єднувальної національної ідеї.

Ключові слова: ідеологія, національна ідеологія, плюралізм, поліетнічність, національна ідентичність, багатопартійність, маніпуляція суспільною свідомістю.

© Конопелько О. В., 2013